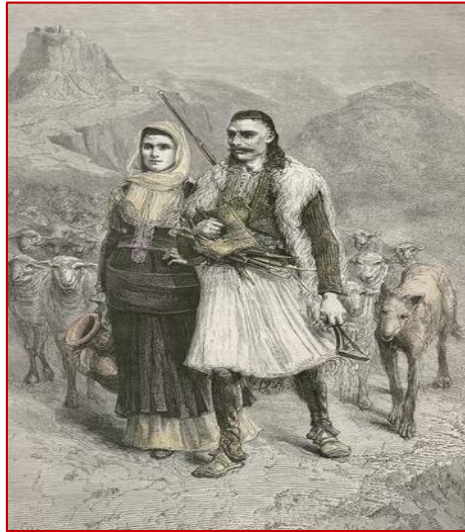

1821

ΦΟΡΕΣΙΑ-ΑΡΜΑΤΩΣΙΑ

19^ο Δημοτικό Σχολείο Αγρινίου
Μουσική Επένδυση: «Είσαι το φλάμπουρο»
Τραγούδι: Γ' τάξη

200 χρόνια

από την Ελληνική Επανάσταση 1821

Το Σχολείο μας υλοποιεί την συγκεκριμένη δράση με σκοπό να γνωρίσουν οι μαθητές την αυθεντική Ανδρική Φορεσιά & Αρματωσιά - Οπλισμό και να αναδείξουν τον ρόλο τους στον Αγώνα.

ΣΤΟΧΟΙ

- ❖ Να γνωρίσουν οι μαθητές την φορεσιά , αρματωσιά – οπλισμό της αντίστοιχης περιόδου.
- ❖ Να αναπτύξουν τις ικανότητες έρευνας συλλέγοντας υλικό από διάφορες πηγές.
- ❖ Ν' αναπτύξουν συνεργατικό πνεύμα ,μέσα στα πλαίσια της ομαδικής εργασίας.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

- ❖ Διεπιστημονική, διαθεματική προσέγγιση.
- ❖ Συλλογή πληροφοριών από βιβλία, διαδίκτυο και αξιοποίηση του υλικού από τα παιδιά.
- ❖ Δημιουργία εκθεσιακού χώρου σε γωνιά του σχολείου με κομμάτια από προσωπική συλλογή των μαθητών.
- ❖ Συλλογή φωτογραφικού υλικού με φορεσιές και οπλισμό του 1821 στην περιοχή μας.
- ❖ Τραγούδι «Είσαι το φλάμπουρο» από τους μαθητές και τις μαθήτριες της Γ' τάξης στο μάθημα της Μουσικής.
- ❖ Δημιουργία διαφανειών και παρουσίασης με την φορεσιά, αρματωσιά – οπλισμό της αντίστοιχης περιόδου στο εργαστήριο Πληροφορικής στα πλαίσια του μαθήματος των ΤΠΕ.

1821

- ❖ Τα χρόνια εκείνα μπορούσες μια χαρά να καταλάβεις αμέσως πούθε κρατάει ο ξενοχωρίτης. Όχι από την προφορά και τους ιδιωματισμούς του, μα αρκούσε η φορεσιά του για να προδώσει το χωριό του.

❖ Αλλιώς ντυνόταν ο κοτζαμπάσης, αλλιώς ο προύχοντας, ο προεστός, ο γεωργός, ο τσοπάνης, ο ξωτάρης.

- ❖ Το ντύσιμο στην επανάσταση κρατήθηκε το ίδιο πού είχαν οι κλέφτες και οι αρματολοί.

ΚΕΦΑΛΙ

- ❖ Φορούσαν ένα μικρό στρογγυλό και κοφτό κόκκινο φέσι, που γύρω στη βάση του το τύλιγαν με **μαντηλοδεσιά**. Η μαντυλοδεσιά ήτανε τριών ειδών: μεταξωτό μαντήλι ή **κασπαστή**, το χρυσοκέντητο **πόσι**, και η άσπρη βαμβακερή πλουμιστή **σερβέτα**.

ΜΑΛΛΙΑ

Ηλίας κ' Κων/νος Μαυρομιχάλης

Αναγνώστης
Πιτσιμιάς

Γέρο Μητροπέτροβας

Αθανάσιος Διάκος

Μάρκος Μπότσαρης

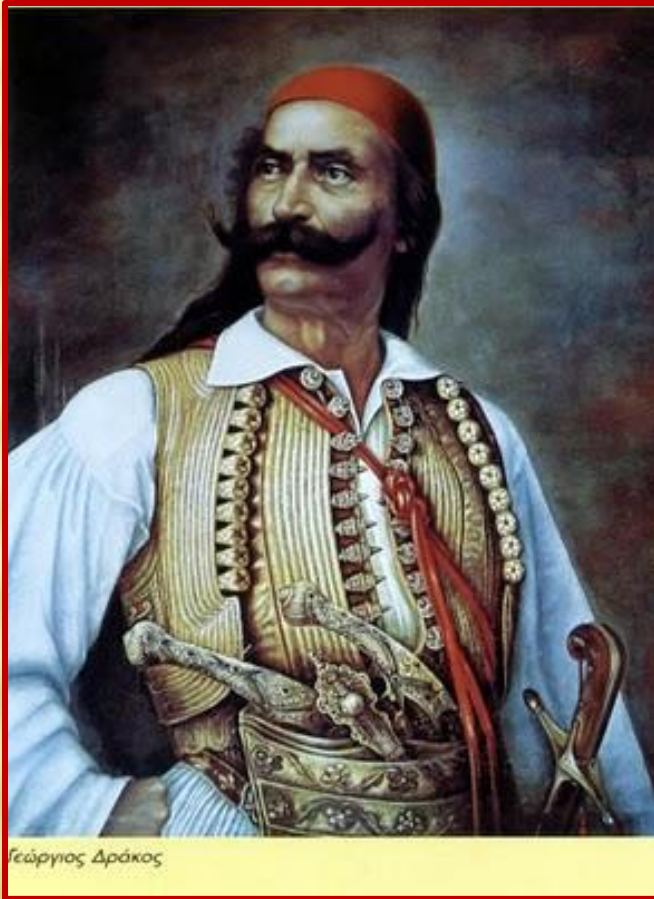
Δημήτρης Μακρής

Οδυσσεύς Ανδρουΐτσος

- ❖ Τα μακρυά μαλλιά τους τα οποία ήταν δείγμα δύναμης και ανδρείας για να γυαλίζουν και να στέκουν καλοχτενισμένα τα άλειψαν με **λάδι ή μεδουλάρι, αλοιφή** καμωμένη από μεδούλι και μυρωδικά.

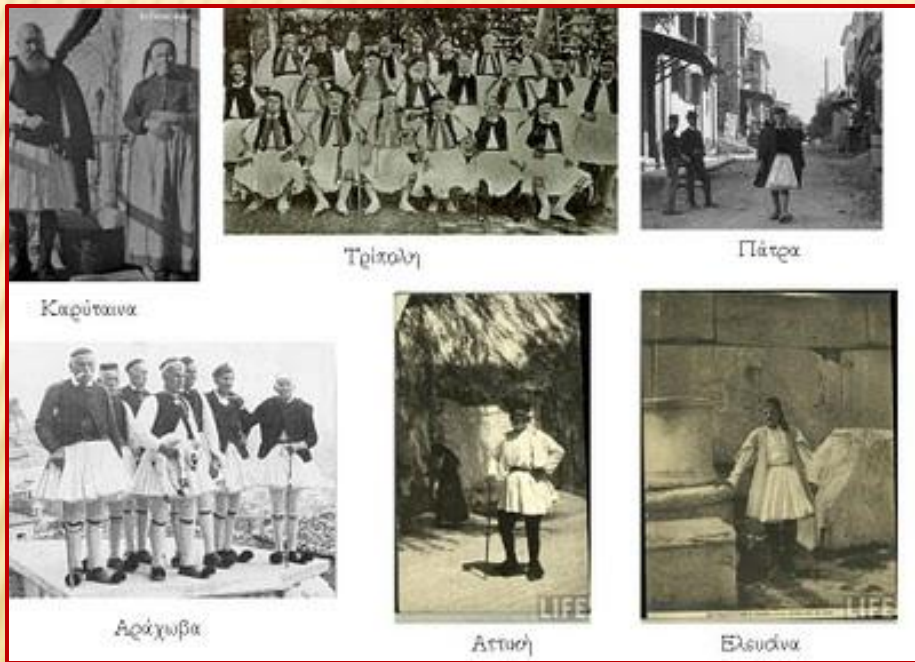
ΓΕΛΕΚΙ

- ❖ Στο κορμί φορούσαν εσωτερικά το άσπρο πουκάμισο. Ύστερα βάζανε το **γελέκι**, κι από πάνω τη **φέρμελη** με τις δυο αράδες ασημοκεντημένα μεγάλα κουμπιά.

ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΑ

- ❖ Στους καπεταναίους και τους γέροντες ήταν μακριά ίσα με το γόνατο και κάτω ακόμα, με πυκνές και πολλές πτυχές, δίπλες ή λαγκιόλια όπως τις λέγανε. Για τα παλληκάρια και τους νεώτερους ήταν κοντή η φουστανέλα ως τους μηρούς.

❖ Η Ρούμελη, η Στερεά κι οι Σαρακατσαναίοι, αγαπούν τη Φουστανέλα.

Πολύπτυχη, λευκή και συνδεδεμένη με το αρματολίκι και την κλεφτουριά. Η σύνθεση της, το μπουντούρι και λευκές, πλεκτές, ψηλές κάλτσες. Οι κάλτσες τεντώνουν με τις γονατούρες, ενώ με τις κάλτσες, φορούσαν τσαρούχια με φούντα. Τέλος στο κεφάλι, μπαρέζι ή φέσι.

ΚΛΕΦΤΗΣ

- ❖ Κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, οι Έλληνες λόγω των καταπιέσεων που δέχονταν από τους Τούρκους, αποφάσιζαν να φύγουν στα βουνά, ώστε να ζήσουν ελεύθεροι. Εκεί ζούσαν σε σπηλιές και με τα όπλα τους πολεμούσαν τους Τούρκους.

ΑΝΤΡΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

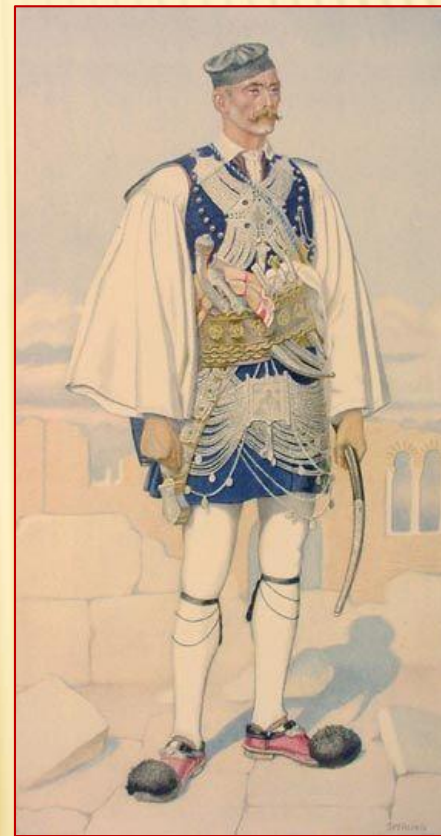
- ❖ Εδώ βλέπουμε ένα **κλέφτη** στο βουνό, όπου φυλάει καρπούρι (σκοπιά). Φέρει **μακριά φουστανέλα**, ζωσμένη με το ζωνάρι του. Φοράει δερμάτινο σελάχι, όπου στις θήκες του έχει βάλει το μαχαίρι και την μπιστόλα του, ενώ στο χέρι κρατά **μακρύκανο καριοφίλι**. Φορά **φέρμελη** κεντημένη με μαύρο γαϊτάνι (κλωστή) και τα μανίκια της τα έχει ριγμένα στην πλάτη. Στο κεφάλι φορά **φέσι** και **μεταξωτή σερβέτα** (μαντήλι). Στα πόδια φοράει **τσαρούχια** και **βαμβακερές γκέτες ή Τουζλούκια** κόκκινου χρώματος, κεντημένες με κόκκινο και μαύρο γαϊτάνι.

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ

- ❖ Τα πόδια τους τα σκέπαζαν ως πάνω στα σκέλια με τις **μακριές άσπρες κάλτσες**, που τις λέγανε **βλαχόκαλτσες**. Τις ύφαιναν από τραγόμαλλο και είχανε ειδικότητα στην κατασκευή τους στα Άγραφα. Η ποδεμή τους ήταν τα **τσαρούχια**. Τα έφτιαχναν με ακατέργαστο βοδινό δέρμα.

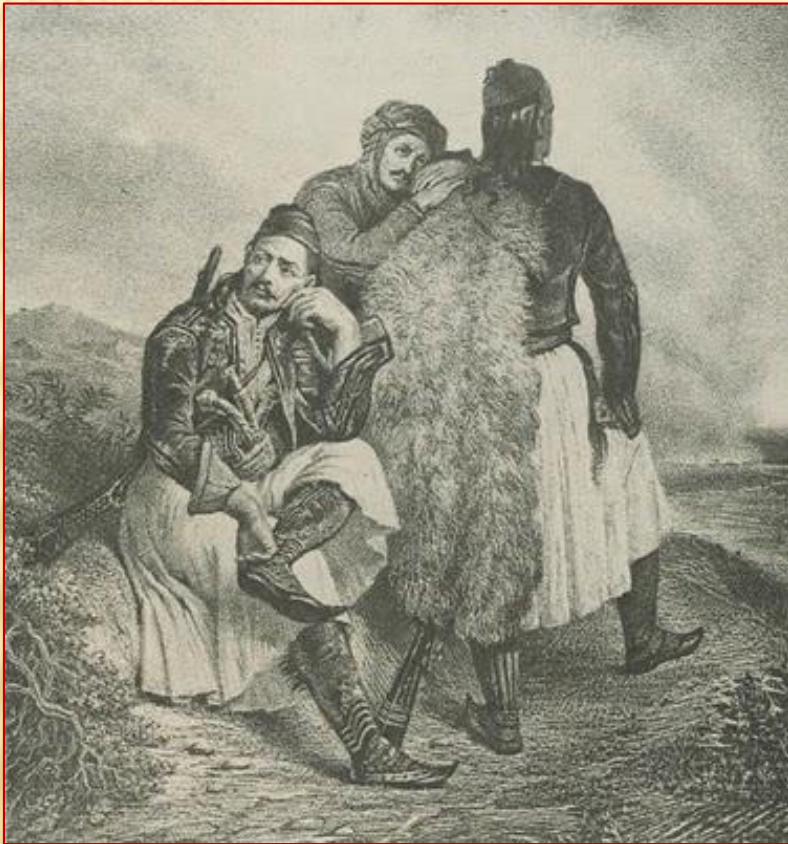
ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΠΑΛΙΚΑΡΟ

- ❖ Οι Έλληνες που έβγαιναν στα βουνά οργανώνονταν σε πολεμικές ομάδες. Όλοι φορούσαν φουστανέλα, τσαρούχια, γκέτες, σελάχι που έβαζαν τα όπλα τους, πουκάμισο, φέρμελη (γιλέκο) και στο κεφάλι φέσι και σερβέτα. Στις ομάδες αυτές ο αρχηγός ονομαζόταν οπλαρχηγός και ήταν αυτός που φορούσε την πιο επίσημη φορεσιά. Συνήθως ήταν ο ντουλαμάς (εξωτερικός επενδύτης) που προστάτευε από το κρύο, και κατασκευάζονταν από ακριβό ύφασμα και ήταν διακοσμημένος με χρυσή κλωστή. Επίσης τα όπλα του αρχηγού ήταν πιο ακριβά, γιατί ήταν διακοσμημένα με χρυσό και ασήμι.

ΝΤΟΥΛΑΜΑΣ

- ❖ Τον ρίχνανε πάνω τους σαν έπιανε κρύο και ήταν φτιαγμένος από τσόχα που την κεντούσαν με μαύρο μετάξι. **Ο ντουλαμάς** έφτανε ως τη μέση.

- ❖ Τον χειμώνα λόγω του κρύου, οι κλέφτες φορούσαν την **κάπα**. Την ημέρα την είχαν ριγμένη είτε στην πλάτη, είτε τη φορούσαν στον έναν ώμο, ενώ κατά τη διάρκεια της νύχτας όταν κοιμόταν, τυλίγονταν με αυτή ώστε να προστατευτούν από το κρύο. Υπήρχαν κάπες πολλών ειδών. **Άσπρες ή σκουρόχρωμες**, κάποιες ήταν **μαλλιάρές και άλλες όχι**, άλλες με **μανίκια ή χωρίς**, όπως στη φωτογραφία και κάποιες είχαν και κουκούλα, ώστε να προστατεύουν και το κεφάλι..

ΣΤΟΛΙΔΙΑ

- ❖ Η φορεσιά δε θα μπορούσε να μην έχει και τα στολίδια της, **τσαπράζια** ή **τουσλούκια**, όπως τα έλεγαν.

ΣΕΛΛΑΧΙ

- ❖ Το έζωναν στη **μέση τους**.
Ήταν φτιαγμένο το σελλάχι από **τσόχα κόκκινη, σπάνια μαύρη**, φύλλα – φύλλα για να κάνουν τις θήκες και κεντημένο με πολλών τεχνοτροπιών χρυσά κεντήματα, μα τα πιο συνηθισμένα δράκοντες και γοργόνες.

❖ Στην **Αιτωλοακαρνανία** συναντάται αρκετές φορεσιές: τη **βλάχικη** Αιτωλοακαρνανίας που φοριέται σε έξι βλαχόφωνα χωριά κι έχει όλα τα κομμάτια κεντημένα, τη λιτή **πλατανιώτικια** στην ορεινή Ναυπακτία, τις **Σαρακατσάνες φερμένες** από την Ευρυτανία, τις **στολές** του **Μεσολογγίου** και του Αιτωλικού.

ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΟΙ

- ❖ Οι παλιότεροι αναφέρουν ως πατρίδα τους την περιοχή των Αγράφων ή της Άρτας όπου οι Σαρακατσάνοι κατοίκησαν περίπου μέχρι το 1812. Από αυτή την αφετηρία μετακινούνταν στην ηπειρωτική Ελλάδα και σε άλλες βαλκανικές χώρες μαζί με τα ποίμνιά τους.

ΞΥΛΙΝΟΣ ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ

ΦΟΡΕΣΙΑ ΤΩΝ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΩΝ

ΦΟΡΕΣΙΑ ΤΩΝ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΩΝ

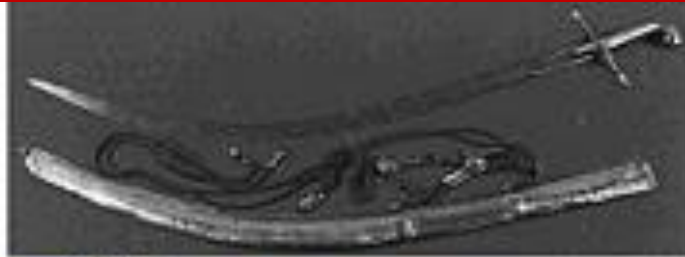

Η ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΙΚΗ ΚΑΛΥΒΑ (ΚΟΝΑΚΙ)

ΑΡΜΑΤΑ

Η πάλια του Νισηταρά

Ντουφέκι της οικ. Τομπάζη

Η «Ασίμια» σπάθα του Οδυσσεία Ανδρούτσου

Όπλα Γ. Φαρμάκη

Γκαπαγίλι Μακρυγιάννη

Οπλισμός Θ. Καλοκοτριάνη

ΚΟΥΜΠΟΥΡΕΣ-ΧΑΡΜΠΙ

- ❖ Μέσα από το σελλάχι ξεπεταγόντανε πάντα δυο δίδυμες κουμπούρες. Παφίλια και λαβή, μαλαματοκαπνισμένα ή από ασήμι.

ΓΙΑΤΑΓΑΝΙ

- ❖ Απ' το σελλάχι ήταν έξω-έξω πιασμένο το **γιαταγάνι**. Μαχαίρι μισό μέτρο λάμα ή και περισσότερο, φτιαγμένο από γερό ατσάλι. Ήταν τόσο γερά που τρυπούσαν λαμαρίνα και άντεχαν να κόψουν χοντρή αλυσίδα.

ΜΠΕΛ ΧΑΤΖΑΡΙ – ΤΣΕΚΟΥΡΙ – ΤΟΠΟΥΖΙ

ΣΠΑΘΑ-ΠΑΛΑ

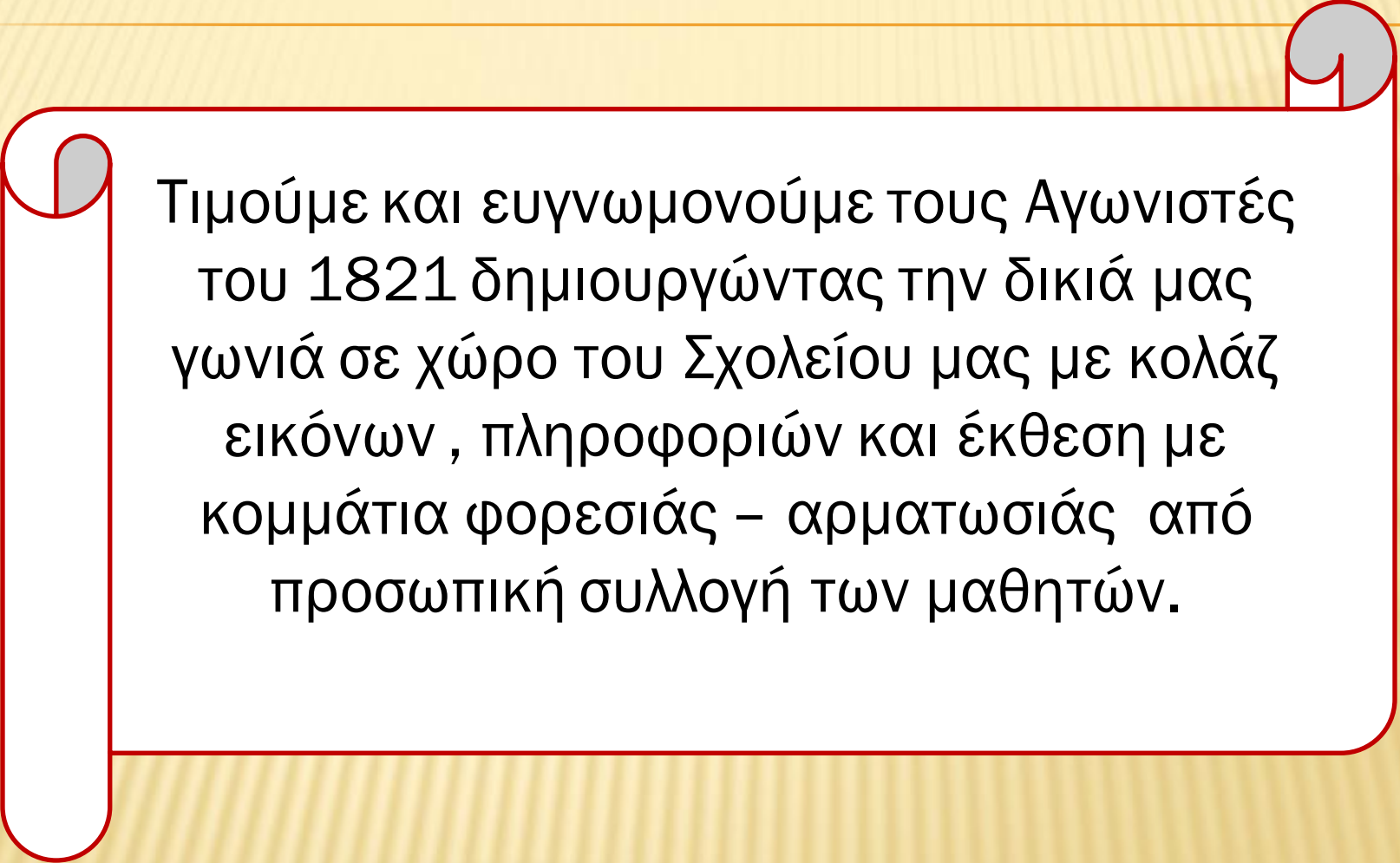

ΚΑΡΙΟΦΙΛΙΑ

❖ Ήταν το Ξακουστό ντουφέκι του Εικοσιένα. Μερικά από τα είδη καριοφιλιών ήταν: **Φιλύντρα, Λαζαρίνα, Μιλιώνι, Νταλιάνι, Τρικιώνι, Αρμούτι, Γκιζαήρ, Σισανές.**

A decorative scroll graphic with a red border and grey circular accents at the corners, containing text.

Τιμούμε και ευγνωμονούμε τους Αγωνιστές του 1821 δημιουργώντας την δικιά μας γωνιά σε χώρο του Σχολείου μας με κολάζ εικόνων , πληροφοριών και έκθεση με κομμάτια φορεσιάς – αρματωσιάς από προσωπική συλλογή των μαθητών.

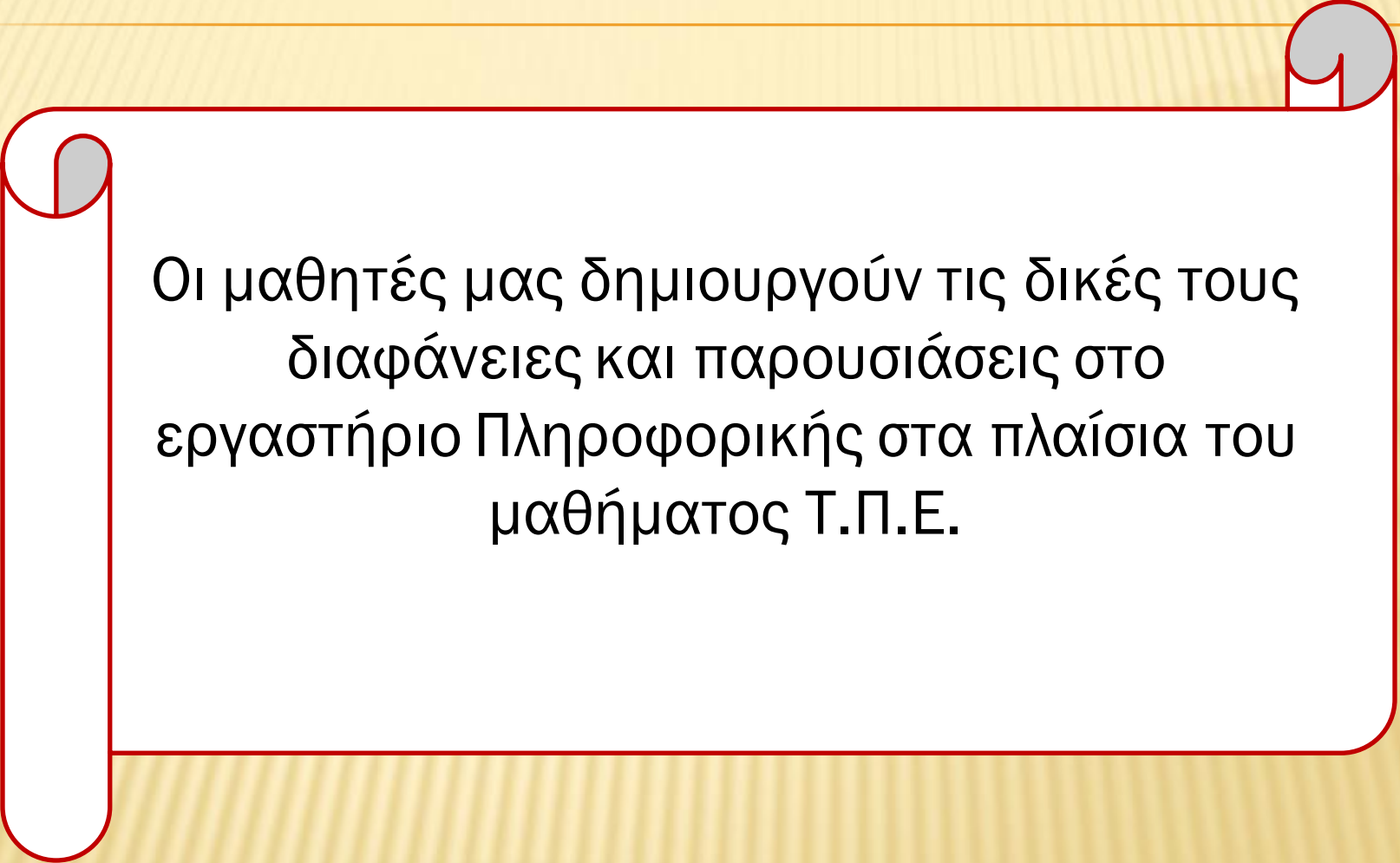

A decorative scroll graphic with a red border and grey circular accents at the corners, containing text. The scroll is positioned on a light yellow background with a subtle diagonal line pattern.

Οι μαθητές μας δημιουργούν τις δικές τους
διαφάνειες και παρουσιάσεις στο
εργαστήριο Πληροφορικής στα πλαίσια του
μαθήματος Τ.Π.Ε.

ΦΟΡΕΣΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ

- ❖ Οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις φορούσαν ενδύματα χρυσοκέντητα, ραμμένα από υφάσματα ευρωπαϊκής τσόχας ή μεταξωτά. Οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις φορούσαν ρούχα απλά, λιγότερο καλαίσθητα και καμωμένα από εγχώρια βαμβακερά υφάσματα.
- ❖ Οι πλούχιοντες και οι αξιωματούχοι όπως οι Φαναριώτες, οι Αθηναίοι και οι νησιώτες έμποροι φορούσαν το αντερί κάτι σαν το εσώρασο του σημερινού ιερέα και μεγάλα καπέλα.
- ❖ Η κοινωνική διάκριση της ενδυμασίας παρατηρούνταν ακόμη και μεταξύ των αγωνιστών της ελληνικής επανάστασης. Για παράδειγμα οι πλούσιοι αγωνιστές φορούσαν ένα τουρλωτό κόκκινο φέσι ή μικρό κοφτό. Αντίθετα οι φτωχοί αγωνιστές φορούσαν ένα απλό μαύρο μαντήλι.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

❖ Μετά την απελευθέρωση το ντύσιμο των Ελλήνων αρχίζει να έχει ευρωπαϊκές επιρροές. Ίσως να μη ντύνονται ακόμα όλοι «ευρωπαϊκά» αλλά και οι ελληνικές φορεσιές αρχίζουν να παίρνουν πολλές μεταλλαγές.

ΠΗΓΕΣ

- ❖ ‘Θέματα Ελληνικής Ιστορίας’
- ❖ Πρωτογενής πηγή: Τάκης Λάπας, «Φορεσιά και άρματα στην Επανάσταση του 1821», περιοδικό «Νέα Εστία»
- ❖ Εθνικό Ιστορικό Μουσείο
- ❖ Νίκος Πλακίδας (Ελληνορόφτης)– Εργαστήρι Φορεσιών
- ❖ <http://www.foustanela.gr/plakidas/index.php?lang=el>
- ❖ <https://iaitoloakarnania.gr/>
- ❖ <http://ellas2021.eu/clothing.html>
- ❖ http://49lyk-athin.att.sch.gr/ENDYMASIA_TOYRKOKRATIAS.htm
- ❖ Από προσωπικό αρχείο ενός μαθητή είναι οι φωτογραφίες της φορεσιάς των Σαρακατσάνων
- ❖ Βικιπαίδεια

Ευχαριστούμε ιδιαίτερα τον κ. Νίκο Πλακίδα για την πολύτιμη βοήθειά του.

19^ο Δημοτικό Σχολείο Αγρινίου

Σχολικό Έτος: **2020-21**

Τάξη: **Γ'**

Υπεύθυνοι Εκπαιδευτικοί :
Αγγελική Μπαρλίκια ΠΈ70,
Φωτεινή Ράπτη ΠΈ86 και
Θεοτοκιάτου Θάλεια ΠΈ79.01.

